

Poselství papeže Jana Pavla II. k XXXVIII. světovému dni sdělovacích prostředků

TÉMA: Média v rodině – riziko a bohatství

23. května 2004

Zdroj: ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE, PRAHA 2004(viz)

Drazí bratři a sestry!

1. Mimořádný růst hromadných sdělovacích prostředků a jejich větší dostupnost nabídnou výjimečné výhody k obohacení života nejen jednotlivců, ale také rodin. Ty se dnes nacházejí před novými výzvami, které se rodí z různých, často protichůdných informací, jež sdělovací prostředky nabízejí. Téma vybrané ke Světovému dni sdělovacích prostředků 2004 „Média v rodině – riziko a bohatství“ je velmi účelné, neboť vybízí ke skromnému zamyšlení se nad tím, jak rodiny užívají sdělovacích prostředků, a nad způsobem, jakým se zase sdělovací prostředky zajímají o rodinu a její problémy.

Letošní téma slouží též k tomu, aby všem, jak lidem činným ve sdělovacích prostředcích, tak těm, ke kterým se tyto prostředky obracejí, připomnělo, že každá komunikace má morální rozměr. Jak řekl sám Pán, ústa hovoří, čeho je srdce plné (srov. Mt 12,34–35). Morální úroveň osob roste nebo se snižuje podle slov, která vyslovují, a podle poselství, která si vyberou k naslouchání. A proto moudrost a rozlišování v užití sdělovacích prostředků jsou zvláště nutné u lidí odpovědných za oblast sdělovacích prostředků, rodičů a vychovatelů, neboť jejich rozhodnutí široce ovlivňují děti a mládež, za které jsou odpovědní a kteří jsou koneckonců budoucností společnosti.

2. Díky nebyvalému rozmachu trhu sdělovacích prostředků v posledních desetiletích se nyní mnohé rodiny na celém světě, i ty, které disponují spíše skromnými prostředky, mohou dostat přímo ze svých domovů k nespočtu rozmanitých zdrojů sdělovacích prostředků. Díky tomu se těší z výhod téměř neomezených informací, z výchovy, kulturního obohacení, a dokonce i z duchovního růstu, z výhod mnohem větších, než měla většina rodin v minulosti.

A přece samotné sdělovací prostředky mají schopnost způsobit rodinám velké škody tím, že jim ukazují nepřiměřenou a dokonce pokroucenou vizi života, rodiny, náboženství a morálky. Tato moc posílit nebo zašlapat tradiční hodnoty, jakými jsou náboženství, kultura a rodina, byla jasně vnímána II. vatikánským koncilem, který učí, že proto, „aby se sdělovacích prostředků užívalo správně, je zcela nezbytné, aby ti, kdo s nimi pracují, znali pravidla mravního řádu a věrně je v této oblasti uplatňovali.“¹ Komunikace se v každé své podobě musí inspirovat etickým kritériem respektování pravdy a důstojnosti lidské osoby.

3. Tyto úvahy platí především o způsobu, jakým se pojednává o rodině ve sdělovacích prostředcích. Na jedné straně jsou manželství a rodinný život vykresleny často citlivým, reálným a také tolerantním způsobem, který oslavuje ctnosti, jakými jsou láska, věrnost, odpuštění a velkorysé sebedarování se druhým. To platí také o obrazu předkládaném sdělovacími prostředky týkajícího se úpadku a zklamání, jež nevyhnutelně zakoušejí manželské dvojice a rodiny (napětí, konflikty, neúspěchy, chybné volby a bolestné skutky), které se ale zároveň snaží oddělit to, co je správné, od toho, co je nesprávné, snaží se rozlišit pravou lásku od jejích napodobenin a ukázat nenahraditelnou důležitost rodiny jako základní jednotky společnosti.

Na druhé straně bývají ovšem rodina a rodinný život příliš často představovány sdělovacími prostředky způsobem neúměrným. Nevěrnost, sexuální aktivity mimo manželství a chybějící morální a duchovní vize manželského svazku bývají vykresleny způsobem nekritickým, neboť mnohdy zároveň zastávají rozvod, antikoncepci, potrat a homosexualitu. Tyto představy, které napomáhají příčinám, jež jsou manželství a rodině nepřátelské, jsou škodlivé pro dobro společnosti.

4. Svědomitá úvaha nad etickým rozměrem sdělovacích prostředků musí vyústit v praktických iniciativách, které budou obráceny k odstranění rizika, které sdělovací prostředky představují pro dobro rodiny, a k zajištění toho, že tyto mocné nástroje komunikace zůstanou hodnověrnými prameny obohacení. Zvláštní odpovědnost se týká samotných pracovníků sdělovacích prostředků a zároveň i veřejných autorit a rodičů.

Papež Pavel VI. zdůraznil, že lidé odpovědní za sdělovací prostředky musí „znát a respektovat požadavky rodiny, což často předpokládá opravdovou odvalu a stále velký smysl pro odpovědnost.“² Není tak jednoduché čelit obchodním tlakům nebo požadavkům sekulárních ideologií, ale to je právě to, co

pracovníci sdělovacích prostředků musí dělat. V sázce je mnoho, neboť každý útok na základní hodnotu rodiny je útokem na skutečné dobro lidstva.

Veřejné autority mají důležitou povinnost podporovat manželství a rodinu pro dobro samotné společnosti. Mnozí ovšem nyní jednají podle anarchických argumentů, postavených na chabých základech některých skupin, které podporují praktiky, jež přispívají k těžké krizi rodiny a k oslabení jejího samotného pojetí. Je podstatné, bez nutnosti použít cenzuru, aby veřejné autority uskutečňovaly takovou politiku a proces regulace k tomu, aby zajistily, že sdělovací prostředky nebudou jednat proti dobru rodiny. Představitelé rodin musí mít možnost účastnit se realizace těchto veřejných záležitostí.

Lidé odpovědní za politiku sdělovacích prostředků a veřejných sektorů se musí zasadit také o spravedlivé rozdělení zdrojů komunikačních prostředků na úrovni jak národní, tak mezinárodní, přičemž budou respektovat nedotknutelnost tradičních kultur. Sdělovací prostředky nesmí působit dojmem, že sledují nepřátelský program vůči trvalým rodinným hodnotám tradičních kultur nebo že je jejich cílem v rámci procesu globalizace nahradit tyto hodnoty sekularizovanými hodnotami konzumní společnosti.

5. Rodiče jsou jako první a nejdůležitější vychovatelé svých dětí také první, kdo by jim měl vysvětlit úlohu sdělovacích prostředků. Jsou povoláni, aby vychovávali své děti „k jejich umírněnému, kritickému, bdělému a moudrému užívání.“ **13** Když to rodiče budou dobře a vytrvale dělat, rodinný život se velmi obohatí. Také malé děti je možné naučit něco důležitého o sdělovacích prostředcích, například to, že tyto prostředky jsou provozovány lidmi toužícími přinášet informace a že tyto informace často nabádají k něčemu (k získání nějakého výrobku, k pochybnému chování), co není v zájmu dítěte nebo co neodpovídá morální pravdě, a že děti nesmí přijímat nebo napodobovat nekritickým způsobem to, s čím se setkají v hromadných sdělovacích prostředcích.

Rodiče musí také doma usměrňovat užívání sdělovacích prostředků. To znamená plánovat jejich sledování tím, že budou přísně vymezovat čas, který jim děti věnují, a že se postarají o zábavu rodinnými zážitky, že zakáží některé sdělovací prostředky a občas je vyřadí úplně všechny, aby vytvořili místo pro jiné rodinné aktivity. Především rodiče mají dětem dát dobrý příklad uváženým užíváním a výběrem sdělovacích prostředků. Častěji mohou považovat za užitečné spojit se s jinými rodinami, aby společně mluvili o vhodnosti a problémech, které vyplývají z užívání hromadných sdělovacích prostředků. Rodiny musí jasně říct producentům, těm, kdo tvoří reklamu, a také veřejným autoritám, co se jim líbí a co ne.

6. Hromadné sdělovací prostředky mají nesmírnou pozitivní moc na podporu lidských a rodinných hodnot, a tak přispívají k obnově společnosti. Když přihlídneme k jejich velké schopnosti utvářet názory a ovlivňovat chování, musí si pracovníci sdělovacích prostředků být vědomi své odpovědnosti nejen v povzbuzování, pomoci a podpoře rodiny k takovému cíli, ale také v tom, aby ukázali svoji moudrost, dobrý úsudek a správnost v předkládání otázek týkajících se sexuality, manželství a rodinného života.

Hromadné sdělovací prostředky jsou každý den přijímány jako obvyklí návštěvníci v mnoha domech a rodinách. U příležitosti Světového dne sdělovacích prostředků vybízím jak odpovědné pracovníky sdělovacích prostředků, tak rodiny, aby poznali tuto jedinečnou výsadu stejně jako odpovědnost, kterou s sebou nese. Ať všichni, kteří se angažují v oblasti sdělovacích prostředků, uznají, že jsou pravými „strážci a správci nezměrné duchovní moci, která náleží lidstvu a která je zaměřená k obohacení celého lidského společenství.“ **14** Ať se rodinám stále daří nalézat ve sdělovacích prostředcích pramen podpory, povzbuzení a inspirace, když se snaží žít jako společenství života a lásky, a ať se jim daří vychovávat mládež na pevných základech morálních hodnot a podněcovat kulturu solidarity, svobody a pokoje!

Ve Vatikánu 24. ledna 2004 na svátek sv. Františka Saleského

-
1. II. Vatikánský koncil. Dekret o hromadných sdělovacích prostředcích *Inter mirifica*, 4. In: Dokumenty II. vatikánského koncilu. Praha: Zvon, 1995.
 2. PAVEL VI. Poselství ke Světovému dni sdělovacích prostředků 1969.
 3. Srov. JAN PAVEL II. Apoštolská adhortace o úkolech křesťanské rodiny v současném světě *Familiaris consortio*, 76. Praha: Zvon, 1992.
 4. JAN PAVEL II. *Discorso agli operatori dei mass media*, Los Angeles, 15. září 1987, č. 8.